

Perfectus Belaslatinas

KURBAĞA MANASTIRI
(Abbatia Ranae)

Sunuş ve Çeviri: Kemal Gözler

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

I. Kitap (<i>Liber</i>), Yazar (<i>Auctor</i>) ve Manastır (<i>Abbatia</i>)	7
II. Çeviri (<i>Translatio</i>)	10
III. Orta Çağ Manastır Düzeni (<i>Ordo monasteriorum</i>) Hakkında Bazı Ön Bilgiler	12

HISTORIA ABBATIAE RANAE (Kurbanba Manastırı Tarihi)

Prooemium	23
-----------------	----

Liber Primus MAGNA RUINA

I. Tenebrae vincunt	25
II. Quomodo in tenebras cecidimus?	26
III. Quomodo nos ad silentium induxerunt?	28
a) Metus	28
b) Expulsio	29
c) Criminatio	29
Effectus terrificus	29
Magna desperatio	30
IV. De deditionis causis	31
V. De occasu	5

Liber Secundus DOMINATIO IN ABBATIAS

I. Varii modi dominationis	39
II. Abbatiae privilegariae	40
III. Catapultarii	41
IV. Equi troiani	42
V. Syndroma summa cum laude	43
VI. Syndroma ultimum gradus scalae	44
VII. Electiones abbatum	47

Liber Tertius
PROCESSUS PER QUATTUOR GRADUS
(PAULATIM ERGO CERTE)

I. Primus gradus	54
II. Secundus gradus	56
III. Tertius gradus	60
IV. Quartus gradus	62

Liber Quartus
ABBATIA ULTIMA

I. Primus gradus	68
II. Secundus gradus	69
III. Tertius gradus	70
IV. Quartus gradus	73

Liber Quintus
CUR MALUM VINCIT BONUM?

I. Quaestio Boetii	75
II. Nostri debiles nexus et eorum collaboratio cum potestas ordinis.....	76
III. Fortis fortuna adiuvat.....	78
IV. Cur boni monachi a malis monachis victi sunt?	78
V. Quod senex monachus dixit.....	81
VI. Mors atra	83
VII. Quod monachus promotus ab astronomia ad astrologiam dixit: "Omnia ex astris"	84

Liber Sextus
SINGULAE TRAGOEDIAE AUT ELEGEIA

I. Senior diaconus et mathematica monacha.....	87
II. Confinium timoris et audaciae	89
III. Carmen ante mortem.....	91

EPILOGUS
(s.93)

GLOSSARIUM
(Latince Terimler Sözlüğü)
(s.95)

SUNUŞ*

Artık internet üzerinden Orta Çağ'da yazılmış bazı elyazması kitaplara bile ulaşmak mümkün. Birkaç ay önce, bir elyazmaları dijital kütüphanesinde, Aziz Thomas Aquinas'ın 1265-1274 yılları arasında yazılmış ünlü eseri *Summa Theologiae*'nin Latince nüshasını ararken, rastlantı sonucu 1300'lerde Latince olarak yazılmış *Historia Abbatiae Ranae*, yani Türkçe olarak söylersek "Kurbağa Manastırı Tarihi" başlıklı ilginç bir elyazmasının dijital kopyasına rastladım. Aşağıda bu kitabın tarafından yapılmış bir özet çevirisini bulacaksınız.

Ama önce kitap, kitabın yazarı, kitabın geçtiği yer ve çeviri hakkında bazı bilgiler vermek isterim. Keza kitapta geçen olayları anlamak için Orta Çağ'daki manastırlar ve manastırların içinde bulunduğu düzen hakkında bazı ön bilgiler vermekte de yarar vardır.

I. KİTAP (LIBER), YAZAR (AUCTOR) VE MANASTIR (ABBATIA)

Kitap (Liber).- *Historia Abbatiae Ranae* isimli kitabın dış kapağı mevcut ise de, kitapta baştan, içten ve sondan eksik

* "Sunuş"un kurgusunda Umberto Eco'nun *Gülün Adı* isimli romanının "Doğal Olarak, Bir Elyazması" başlıklı "Sunuş"undan yer yer esinlenilmiştir.

dönemde yer alıyor. Avrupa tarihinde bu yıllar, *zor ama önemli* yıllardır.

Zor yıllardır; çünkü bu yıllar, siyasal ve dinsel çekişmelerin zirveye çıktığı yıllardır. Bu yıllar entrikaların, engizisyonun, perseküsyonun, korkunun hüküm sürdüğü ve kimenin kendinden emin olmadığı yıllardır. Bu zorluk yetmiş gibi, bir de bu yıllarda Avrupa, 1340'ların sonlarından itibaren Çin'den gelen ve kendisine "*mors atra*"¹⁰ denen "kara veba" salgınıyla kavrulmuştur.

Bu yıllar aynı zamanda *çok önemli yıllardır*; çünkü bu yıllar, Cesena'lı Michele (1270-1342), Ockham'lı William (1287-1347) gibi "Avignon Papalığı" ile mücadele etme cesareti gösteren önemli düşünürlerin çıktığı yıllardır. Bu yıllar, insanlığın korkudan kurtuluşunun mayasının atıldığı, eski Yunan ve Roma felsefesi ve biliminin yeniden doğmaya başladığı yıllardır.

Perfectus Belaslatinas, kitabında olağanüstü karanlık bir manzara çiziyorsa da, bu karanlık, güneşin doğumundan önceki karanlık gibidir. Ne var ki, Perfectus Belaslatinas'ın ömrü, pek muhtemelen, güneşin doğuşunu görmeye yetmemiştir.

* * *

Artık sözü Perfectus Belaslatinas'a bırakmanın zamanı geldi.

*Fabula incipit*¹¹!

10. Kara ölüm.

11. Hikaye başlıyor!

PROOEMIUM¹

Efendimiz İsa Mesih'in doğumunun 1334'üncü yılından itibaren manastırlarımızda aşağıda anlatacağım üzücü olaylar yaşandı. Ben "Kurbağa Manastırı"nda bir rahip olarak bu üzücü olayların bir kısmına bizzat şahit oldum. Bazı olayları da bu olayları yaşayan rahip kardeşlerimden dinledim. Gördüğüm veya dinlediğim olayları bu kitapta aynen ve tamı tamına anlattım. *Quae fideliter observata diligenter narrantur.*²

1. Giriş, önsöz (Çevirenin Notu) (Bundan böyle "Çevirenin Notu" ibaresi "ç.n." olarak kısaltılacaktır).

2. "Aslına sadık bir şekilde gözlemlenmiş ve tamı tamına anlatılmıştır" (ç.n.).

Liber Primus

MAGNA RUINA¹

I. TENEBRAE VINCUNT²

Yukarıda belirttiğim dönemde manastırlarımızın üzerine bir karanlık çöktü. Pek çok rahip hakkında *inquisitio*³ açıldı. Bazı rahipler *haeresis*⁴ ile suçlandılar ve *excommunicatio*'ya⁵ uğradılar. *Decretum pontificale extra ordinem*'ler⁶ ile yüzlerce rahip hakkında *expulsio*⁷ kararı alındı. Oysa bir rahip hakkında ancak kendi *pares*'i⁸ tarafından *expulsio* kararı alınabilirdi. Tutuklanan ve hapse atılan kardeşlerimiz de oldu. *Persecutio*'dan⁹ çekinen bazı rahipler de *resignatio*'larını¹⁰ sunup manastırlardan kendi istekleriyle ayrıldılar. Bazıları başka *ordo*'ların¹¹ manastırlarına sığındılar. Kalanlar ise

1. "Birinci Kitap: Büyük Yıkım" (ç.n.).

2. "Karanlık galip geldi" (ç.n.).

3. Engizisyon, soruşturma (ç.n.).

4. Sapkınlık (ç.n.).

5. Topluluktan çıkarma, kiliseden atılma, aforoz (ç.n.).

6. Fevkalade pontifikal kararname (ç.n.).

7. Kurumdan çıkarma, ihraç (ç.n.).

8. Eşleri, eşitleri, benzerleri, meslektaşları (ç.n.).

9. Takibat, zulüm (ç.n.).

10 İstifa (ç.n.).

11. "*Ordo*" kelime anlamıyla "düzen", "nizam" demektir. Bu kelimeyle manastırların bir araya gelerek oluşturdukları yapı kastediliyor. "*Ordo*" kelimesinin anlamı ayrıca yukarıda "Sunuş"un altında III numaralı başlıkta açıklanmıştır. Bkz. *supra*, s.15-16 (ç.n.).

Liber Secundus

DOMINATIO IN ABBATIAS¹

Yukarıda *Liber Primus*'ta² manasturlarımızın üzerine karanlığın nasıl çöktüğünü ve manasturlarımızdaki kalitenin nasıl düştüğünü anlattım. Bu bölümde ise manastırların *potestas ordinis*'in³ egemenliği altına nasıl girdiğini anlatacağım.

I. VARIİ MODI DOMINATIONIS⁴

Manasturlarımızı *potestas ordinis*'in egemenliği altına alabilmek için çeşitli yöntemler kullandılar.

a) Hâliyle bu yöntemlerden birincisi ve en etkili, manastırlara yeni başrahipler atamak olmuştur. Bu yöntemi biraz aşağıda ayrıntılarıyla açıklayacağım.

b) Manastırlar üzerinde egemenlik kurmak için kullandıkları ikinci yöntem, manastırların kısımları olan *diaconatus*'ların⁵ başına kendi sevdikleri *diaconus*'ları⁶ atamaları

1. "İkinci Kitap: Manastırlar Üzerinde Egemenlik [Kurulması]" (ç.n.).

2. "Birinci Kitap". "Birinci Bölüm" kastediliyor (ç.n.).

3. "Ordo iktidarı" (ç.n.).

4. Manastırların üzerinde "Egemenliğin [Kurulmasının] Çeşitli Yöntemleri" (ç.n.).

5. Diyakonat. Manastırların kendi içindeki bölümleri. Günümüz üniversitelerindeki fakültelere (dekanlıklara) benzetilebilir (ç.n.).

6. Diyakon. Manastırların kendi içindeki bölümlerinin başındaki rahipler. Günümüz üniversitelerindeki fakülte dekanlarına benzetilebilir. (ç.n.).

“mancınıkla atanmış rahipler” anlamında “*catapultarius*’lar” ismi verildi. “*Catapulta*²⁰ yöntemi”, *potestas ordinis*’in manastırlarımızı ele geçirirken en çok kullandığı yöntemlerden biri olmuştur. “*Catapultarius*’lar” kendilerini buralara atayanlara hep sadakatle hizmet ettiler.

IV. EQUI TROIANI²¹

Bizi bu “*catapultarius*’lar” dan daha çok üzen ve doğrusunu isterseniz şaşırtan şey ise şu oldu: Kendi içimizde meğrese *potestas*’a²² aç ne kadar da çok rahip kardeşimiz varmış! Bunların iktidar açıkları bir türlü doymak bilmedi. Üstelik bu rahip kardeşlerimizin neredeyse hepsi, gençliklerinde manastırlarımızdaki en zayıf, en kifayetsiz *inceptor*’ları idi. *Potestas ordinis*, bu zayıf kardeşlerimizi ustaca buldu ve onları manastırlarımızın içinde birer “Truva atı” olarak kurnazca kullandı. Bu nedenle bu kardeşlerimize kendi aramızda “*equus Troianus*’lar”²³ ismini verdik.

Bunlardan bazıları, şimdi emirleri altında çalışan rahipler ile geçmişte aynı dönemde aynı manastırlarda *inceptor* olarak birlikte çalışmışlardı. Bugün onlarla karşılaştıklarında utanıyorlar. Bu nedenle de onlarla karşılaşmamak ve karşılaştıklarında ise göz göze gelmemek için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlar. *Deus tantam verecundiam a nobis avertat*²⁴!

20. Mancınık (ç.n.).

21. Truva atları (ç.n.).

22. İktidar(ç.n.).

23. Truva atları (ç.n.).

24. “Tanrım, bizi böyle bir utançtan korusun!” (ç.n.).

Liber Tertius¹

PROCESSUS PER

QUATTUOR GRADUS²

(Paulatim Ergo Certe)³

Yukarıda *Liber Primus*'ta⁴ manastırlarımızın nasıl çöktüğünü anlattım. *Liber Secundus*'ta⁵ ise *potestas ordinis*'in⁶ manastırlarımızın üzerinde egemenlik kurmak için kullandığı çeşitli yöntemleri göstermeye çalıştım. Bu *Liber*'de⁷ ise manastırlarımızın *potestas ordinis*'in egemenliği altına girdiği süreci ayrıntılarıyla açıklayacağım.

Hemen belirteyim ki bu süreç dört aşamalı bir süreçtir.

İlk yıllarda *potestas ordinis*, *ordo*'muzun⁸ değişik kurumlarında pek çok değişiklik yaptıysa da, başta, manastırlarımızı pek karışmadı veya karışamadı. Manastırımızın yönetim

1. "Üçüncü Kitap" (ç.n.).
2. "Dört safhalı süreç" (ç.n.).
3. "Yavaş yavaş, o hâlde kesinlikle" (ç.n.).
4. "Birinci Kitap". "Birinci Bölüm" kastediliyor (ç.n.).
5. "İkinci Kitap". "İkinci Bölüm" kastediliyor (ç.n.).
6. *Ordo* iktidarı (ç.n.).
7. Kitap. Okuduğunuz bu "Bölüm" kastediliyor (ç.n.).
8. "*Ordo*" manastırların içinde bulunduğu "düzen" demektir. Benzer manastırların bir araya gelerek oluşturdukları yapı. Daha fazla bilgi için yukarıda s.15-16'ya bakınız (ç.n.).

Liber Quartus

ABBATIA ULTIMA¹

Efendimizin doğumunun 1353'üncü yılına gelindiğinde *ordo'*muzda² *potestas ordinis'*in³ egemenliği altına bütünüyle henüz girmemiş sadece bir manastır kalmıştı. Bu manastıra, üzerinde tam bir egemenlik kurulmamış “son manastır” olduğu için “*abbatia ultima*” ismini verdim.

Bu manastır, *ordo'*muzun *elegantissima*⁴ bir manastırı idi. Bu manastır, içinde *magister magnificus'*ların⁵ çalıştığı dünya çapında *illustris*⁶ bir manastırımızdı.

1353 yılında “son manastır” a yeni bir başrahip atandı. Bunun üzerine bu manastırın *magister*⁷ ve *discipulus'*ları⁸ protestolar yaptılar. Son manastırın bahçesinde, bir manastırda olmaması gereken çirkin şeyler yaşandı. Son manastıra yeni

1. “Dördüncü Kitap: Son Manastır” (ç.n.).
2. Düzen. Manastırların içinde bulunduğu yapı. Daha fazla bilgi için yukarıda s.15-16'ya bakınız (ç.n.).
3. “*Ordo'*nun iktidarı” (ç.n.).
4. En seçkin (ç.n.).
5. Muhteşem hocalar (ç.n.).
6. Meşhur (ç.n.).
7. Hocalar, öğretmenler (ç.n.).
8. Öğrenciler (ç.n.).

Liber Quintus

CUR MALUM VINCIT BONUM?¹

I. QUAESTIO BOETII²

Neden kötüler iyileri yener?

Bu soru yeni bir soru değil. Bundan 800 küsur yıl önce de sorulmuş bir soru. İsa Mesih Efendimizin 523'üncü yılında Anicius Manlius Severinus Boethius'un Pavia zindanında hücrelerinde idamını beklerken yazdığı *De consolatione philosophiae*'nin³ *Liber Quartus*'unda⁴ sorduğu soru da budur: *Cur mali regnent sub bono rectore Deo*⁵? Yani iyi bir Tanrı'nın yönetimi altındaki bu dünyada

1. "Beşinci Kitap: Neden Kötülük İyiliği Yener" (ç.n.).
2. "Boethius'un Sorusu" (ç.n.).
3. "*Consolatione philosophiae*" Türkçeye kelimesi kelimesine "Felsefenin Tesellisi" olarak çevrilebilir. Kitapta Boethius ile kadın kılığında kişileştirilmiş "felsefe" arasındaki konuşmalar yer alır (ç.n.).
4. Dördüncü Kitap veya Dördüncü Bölüm (ç.n.).
5. "İyi bir Tanrının yönetimi altında neden kötüler hüküm sürüyor?" (ç.n.). Boethius'un *De consolatione philosophiae* isimli ünlü eserinin St. Gallen, *Stiftsbibliothek*'te Cod. Sang. 825 numarasıyla kayıtlı olan on birinci yüzyılın ilk yarısına tarihlenen el yazma nüshasının 182'nci sayfasında yer alan "*Liber Quartus* (Dördüncü Kitap)" un başlığının görüntüsü aynen aşağıya alınmıştır (el yazmasında başlık kırmızı mürekkeple yazılmıştır) (<https://www.e-codices.unifr.ch/en/csg/0825/182/0/>) (ç.n.):

INCIPIE LIBER QUARTUS
QUESTIO. CUR MALI REGNENT SUB BONO RECTORE DEO.
INCIPIE LIBER QUARTUS
QUESTIO. CUR MALI REGNENT SUB BONO RECTORE DEO

Türkçesi: "Dördüncü Kitap Başlıyor

Soru: İyi Bir Tanrının Yönetimi Altında Neden Kötüler Hüküm Sürüyor".

neden kötüler hüküm sürüyor? Kötüler refah içinde yüzerken, erdem neden kötülerin ayaklarının altına atılıp eziliyor? Kötülük cezalandırılacağına neden iyilik cezalandırılıyor? Ve tüm bunlar nasıl olup da her şeyi bilen, her şeye gücü yeten ve sadece iyiliği isteyen ve iyiliği emreden Tanrı'nın hükmü altında gerçekleşiyor⁶?

* * *

Manastırlarımızda pek çok iyi kalpli rahip varken nasıl olup da manastırlarımıza kötülük hâkim oldu? Bunca kötülüğün nedeni ne? Neden manastırlarımızdaki iyi kalpli kardeşlerimiz bu kötülüğe engel olamadı?

II. NOSTRI DEBILES NEXUS ET EORUM COLLABORATIO CUM POTESTAS ORDINIS⁷

*Scientia*⁸, *ars*⁹, *philosophia*¹⁰ ve *theologia*¹¹ da zayıf olmalarına rağmen manastırlarımızda bulunan pek çok kardeşimiz vardı. Bunlar bizim gösterdiğimiz hoşgörüyü aramızda

6. Perfectus Belaslatinas'ın bu düşünceleri Anicius Manlius Severinus Boethius'un şu cümlelerinden aldığı ilhamla yazdığı anlaşılıyor:

"Sed ea ipsa est uel maxima nostri causa maeroris, quod, cum rerum bonus rector exsistat, uel esse omnino mala possint uel impunita praetereant.... At huic aliud maius. Nam imperante florenteque nequitia uirtus non solum praemiis caret, uerum etiam scleratorum pedibus subiecta calcatur et in locum facinorum supplicia luit. Quae fieri in regno scientis omnia, potentis omnia sed bona tantummodo uolentis dei nemo satis potest nec admirari nec conqueri" (Boethius, *De consolatione philosophiae*, Liber Quartus, Prosa 1).

Boethius'un bu cümleleri serbest stilde Türkçeye şu şekilde çevrilebilir:

"İyi olan Tanrı'nın kötülüğün olmasına ve cezasız kalmasına izin verdiğini görmek beni mahvediyor.... Üstelik, kötülük her yerde hükmederken ve her gün artarken, erdem hak ettiği ödülü alamadığı gibi, kötülerin ayaklarının altına atılıp da eziliyor ve suç yerine o cezalandırıyor. Ve tüm bunlar, her şeyi bilen, her şeye gücü yeten ve sadece iyiliği isteyen Tanrı'nın hükmü altında gerçekleşiyor!" (ç.n.).

7. "Zayıf Halkalarımız ve Onların *Ordo*'nun İktidarıyla İşbirliği" (ç.n.).

8. Bilim (ç.n.).

9. Sanat (ç.n.).

10. Felsefe (ç.n.).

11. Teoloji, ilahiyat (ç.n.).

Liber Sextus SINGULAE TRAGOEDIAE AUT EΛEΓEΙΑ¹

Artık bu hikâyenin sonuna yaklaştık.

Son sözlerimi söylemeden önce, belirtmek isterim ki, bu süreçte, üstümüze çöken genel karanlıktan başka, bireysel trajediler de yaşandı. Ne kadar ağır olurlarsa olsun, genel şeyleri anlatmak o kadar da zor değil. Ama tek tek kardeşlerimizin çektiği acıları anlatmak insana ağır geliyor. İnsan bunları anlatacak kelimeleri bulmakta zorlanıyor. Bu kardeşlerimizin ıstırabı karşısında kelimeler kifayetsiz kalıyor. Aslında *anlatılacak hikâyeler* değil, sadece *yakılacak ağtıtlar* var.

Ben yine de bir iki kardeşimizin trajedisini anlatmaya çalışacağım.

I. SENIOR DIACONUS² ET MATHEMATICA MONACHA³

Bu karanlık yılların birinde, içlerinde bir manastırımızın *jurisprudencia*⁴ kısmının *diaconus*'u⁵ ve bir matematikçi rahibe

1. "Altıncı Kitap: Bireysel Trajediler veya Ağıt". Belaslatinas burada "ağıt" anlamına gelen "ελεγεια (elegia)" kelimesini Yunanca yazmayı tercih etmiş (ç.n.).
2. "Kıdemli diyakonu". "Diyakon (*diaconus*)"lar, manastırların bölümlerinin başında bulunan rahiplerdir. Günümüzde fakülte dekanlarına benzetilebilir (ç.n.).
3. Matematikçi rahibe (ç.n.).
4. Hukuk bilimi (ç.n.).
5. Yukarıda 2 numaralı dipnota bakınız (ç.n.).

EPILOGUS¹

Artık bu hikâyeyi bitirmenin zamanı geldi.

Yukarıda manastırlarımızın potestas ordinis'in dominatio'su altına nasıl adım adım girdiklerini anlatmaya çalıştım. Bugün baktığımda pişmanlık içinde şunu söylemek isterim: Belki biz rahipler, birinci safhada "hayır" deseydik, ikinci safhaya geçilemezdi. Belki ikinci safhada "yeter artık, burası bizim, manastırda dünyevî işlerin yeri yok, buradan çekip gidin" deseydik üçüncü safhaya geçilemezdi. Belki üçüncü safhada, "siz gitmiyorsanız, biz gidiyoruz" diyebilseydik, dördüncü safhaya geçilemezdi.

* * *

*Carissimi lectores*² İşte 1330'larda, 1340'larda ve 1350'lerde Kurbağa Manastırının hikâyesi! *Ecce fabula*³! *Fabula acta est*⁴!

Belki de bazılarınız anlattığım hikâyeye inanmadınız. "*Quid non credis? Mutato nomine ac tempore et de te fabula narratur*"⁵!

1. Sonsöz (ç.n.).

2. Sevgili okuyucular (ç.n.).

3. İşte hikâye (ç.n.).

4. "Hikaye bitti, anlatıldı; oyun oynandı" (ç.n.).

5. "Neden inanmıyorsun? İsimleri ve tarihleri değiştir, anlatılan senin hikâyendir!". Belaslatinas'ın bu sözü Horatius'un "*Quid rides? Mutato nomine et de te fabula narratur!*" (Ne gülüyorsun? İsimleri değiştir, anlatılan senin hikâyendir)" şeklindeki ünlü sözünden uyarladığı anlaşılmaktadır (ç.n.).

GLOSSARIUM

(Latince Terimler Sözlüğü)

Açıklama: Kitapta geçen Latince terimlerin Türkçe karşılıkları aşağıda alfabetik olarak verilmiştir. Her girdinin sonunda, terimin bu kitapta geçtiği sayfa numarası veya numaraları gösterilmiştir. Bu nedenle bu “*glossarium*” kitabın bir nevi “*index*”i olarak da kullanılabilir.

-A-

A patre ad filium: Babadan oğla, 80.

Abbas generalis: Genel başrahip, 16, 17.

Abbas praefectus: Yönetici başrahip, 16.

Abbas primatus: Birinci başrahip, 16.

Abbas: Başrahip. Manastırların baş yöneticisi, 9, 14, 15, 16, 17.

Abbatēs principes: Prens başrahipler, 16.

Abbatia concidit in nos: Manastırlar üzerimize yıkıldı, 34.

Abbatia privilegiaria: Ayrıcalıklı manastırlar, 41.

Abbatia ranae: Kurbağa manastırı, 9.

Abbatia ultima: Son manastır, 67.

Abbatia: Manastır. *Abbas* denilen başrahibin yönetimi altında olan bir çeşit manastır, 12.

Ad: -e (yönelme ön eki), 28,

Administrator: Yönetici, idareci, 36.

Adsuescendi (Adsuesco): Alışmak, Alıştırılmak, 55.